

Potrzeby wodne roślin, problematyka nawadniania

Wiesława Kasperska-Wołowicz
Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – Państwowy Instytut Badawczy

„Innowacyjny system monitoringu i prognozowania agrometeorologicznego oraz operacyjnego planowania nawodnień w gospodarstwach rolnych na Kujawach”

Minikowo, 14 czerwca 2022

Projekt dofinansowany w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Działanie 16 Współpraca

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Agencja Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

POTRZEBY WODNE ROŚLIN UPRAWNYCH

- **Miarą potrzeb wodnych roślin uprawnych jest zużycie wody w procesie ewapotranspiracji w warunkach optymalnego zaopatrzenia gleby w wodę.**
- Na przykład, na Kujawach w okresie od kwietnia do września zapotrzebowanie buraka cukrowego na wodę wynosi 500-550 mm (Źródło: Atlas niedoborów wodnych roślin uprawnych i użytków zielonych, 2007).
- **Okolo 10-20% potrzeb wodnych większości roślin uprawnych zapewnionych jest z retencji (zasobów) wodnej gleb. Pozostała ilość powinna być uzupełniona z opadów atmosferycznych oraz uzupełniających nawodnień.**

ZAPOTRZEBOWANIE NA WODĘ W OKRESIE WEGETACJI WYBRANYCH ROŚLIN

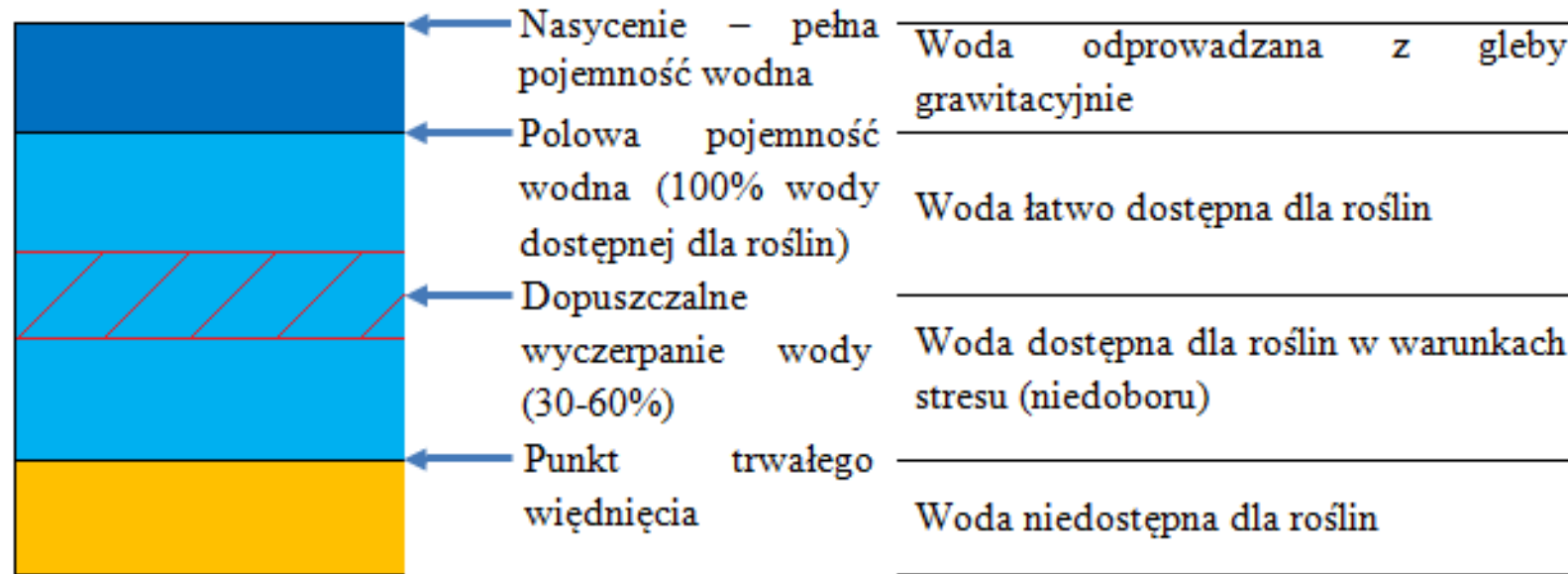
Roślina	Okres wegetacji	Zapotrzebowanie na wodę, mm
Pszenica ozima	kwiecień-lipiec	270-300
Jęczmień jary	kwiecień-sierpień	360-370
Kukurydza na ziarno	kwiecień-wrzesień	450-480
Rzepak ozimy	kwiecień-lipiec	350-400
Buraki cukrowe	kwiecień-wrzesień	500-550
Ziemniaki wczesne	kwiecień-lipiec	280-330
Ziemniaki późne	kwiecień-wrzesień	430-480
Marchew	maj-wrzesień	480-530
Warzywa wczesne	maj-lipiec	250-400
Warzywa późne	maj-wrzesień	500-600
Łąki 3-kośne i lucerna	kwiecień-wrzesień	450-500

Źródło: Atlas niedoborów wodnych roślin uprawnych i użytków zielonych w Polsce. Ostrowski J. i Łabędzki L., Kowalik W., Kanecka-Geszke E., Kasperska-Wołowicz W., Smarzyńska K., Tusiński E., red. nauk.: Ostrowski J. i Łabędzki L.. Falenty, Wyd. IMUZ 2008.

Celem nawadniania jest uzupełnienie niedoboru opadów atmosferycznych i zasobów wody w glebie, aby spełnić wymagania wodne uprawianych roślin i zapewnić stabilny plon.

RETENCAJA GLEBOWA

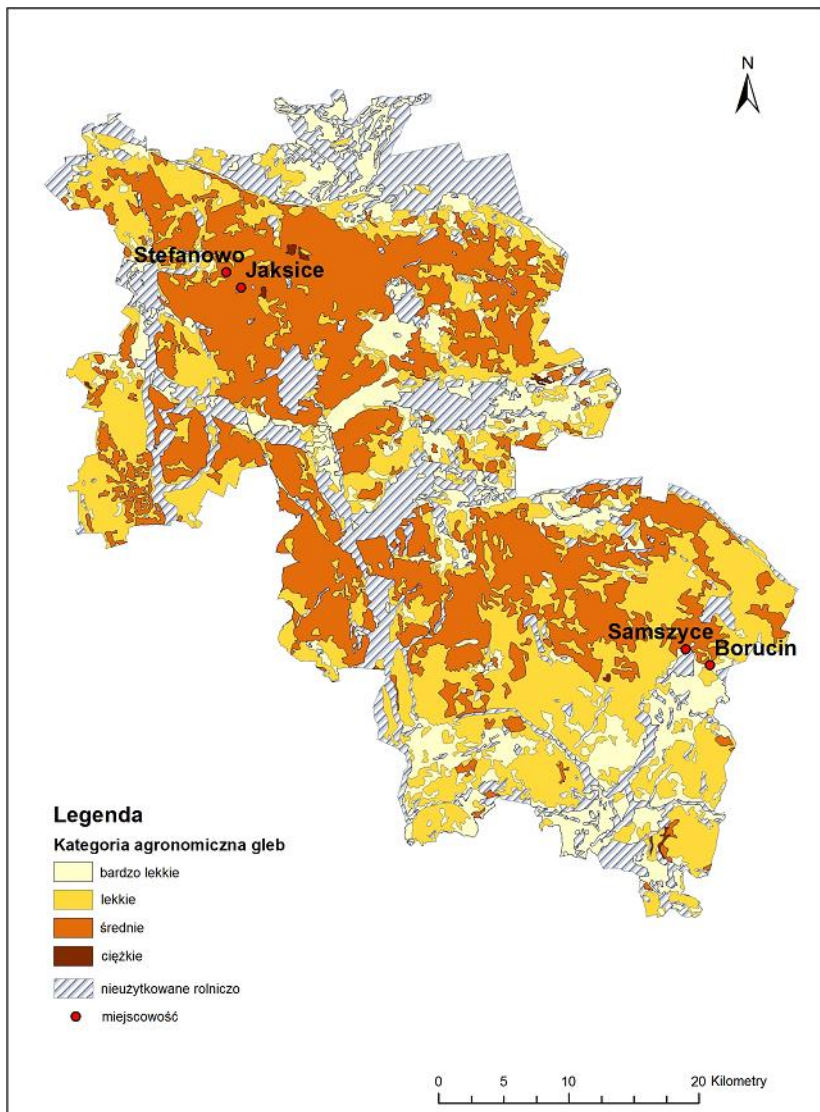
Rys. Granice wody dostępnej dla roślin, wykorzystywanej w planowaniu nawodnień zaznaczono kolorem jasnoniebieskim

Polowa pojemność wodna – to woda pozostająca w glebie po jej swobodnym odpływie, trwającym zwykle jeden do dwóch dni.

Punkt trwałego wędnięcia – to zawartość wilgoci w glebie, przy której rośliny wędną i nie są w stanie się zregenerować, nawet po dostarczeniu odpowiedniej (dostatecznej ilości wody) wilgoci.

- Nie należy dopuścić do wyczerpania zapasów wody do granicy punktu trwałego więdnięcia (PTW).
- Dopuszczalne wyczerpanie wody (DWW) – to procent, o który może zostać wyczerpana całkowita zawartość dostępnej dla roślin wody w strefie korzeniowej gleby w okresie między kolejnymi nawodnieniami, nie powodująca stresu wodnego dla roślin (najczęściej w granicach 30-60%)
- Zawartość tlenu w glebie powinna być >6-10%.

GLEBY

(opracowanie mapy: T. Bolewski, ITP, na podstawie map IUNG)

Agronomiczna kategoria gleb	Tekstura gleby	Zakres wody dostępnej dla roślin (mm)
Bardzo lekkie	piasek luźny – pl piasek luźny pyłowy – plp piasek słabogliniasty – ps piasek słabogliniasty pyłowy – psp	70 - 100
Lekkie	piasek gliniasty lekki – pgl piasek gliniasty lekki pyłowy – pglp piasek gliniasty mocny – pgm piasek gliniasty mocny pyłowy – pgmp pył zwykły – płz sandy silt – płp	100 - 130
Średnie	glina lekka – gl glina lekka pyłowa – glp pył gliniasty – pług	130 - 160
Ciężkie	glina średnia – gs glina średnia pyłowa – gsp glina ciężka – gc glina ciężka pyłowa – gcp pył ilasty – pfi ił – i ił pyłowy – ip	160 - 190

(Źródło: Opracowanie własne według IUNG, USDA, JRC)

OKRESY KRYTYCZNE DLA ROŚLIN

Większość upraw jest wrażliwa na stres wodny podczas jednego lub więcej **krytycznych okresów wzrostu** w sezonie wegetacyjnym. Stres wodny w okresie krytycznym może spowodować nieodwracalną utratę wydajności lub jakości produktu. Okresy krytyczne należy traktować z ostrożnością, ponieważ zależą one zarówno od gatunku rośliny, jak i od odmiany.

Nawadnianie w okresach krytycznych zapewnia najbardziej efektywne wykorzystanie wody przez rośliny.

Dopuszczalne wyczerpanie dostępnej wody glebowej definiuje się jako procent, o który może zostać wyczerpana całkowita zawartość dostępnej dla roślin wody w strefie korzeniowej gleby w okresie między kolejnymi nawodnieniami, nie powodująca stresu wodnego dla roślin.

OKRESY KRYTYCZNE STRESU WODNEGO DLA ROŚLIN

Roślina	Okres krytyczny	Dopuszczalne wyczerpanie wody dostępnej (w%)
Zboża i oleiste	Kwitnienie, wczesny rozwój ziarna i nasion, wczesny etap dojrzałości woskowej. Mniej wrażliwe na suszę we wczesnym okresie wegetacji.	50-50-40-60
Kukurydza (ziarno) Kukurydza (słodka)	Kwitnienie, wczesny rozwój ziarna i nasion, wczesny etap dojrzałości woskowej. Mniej wrażliwe na suszę we wczesnym okresie wegetacji.	50-50-50-50 50-40-40-40
Burak cukrowy	Około miesiąc po wschodach, tworzenie korzeni spichrzowych. Nadmierne nawodnienie jesienią powoduje obniżenie zawartości cukru.	50-50-50-50
Ziemniaki	Kwitnienie, tworzenie bulw i ich powiększanie. Korzeniowe i bulwiaste są mniej wrażliwe na wystąpienie krótkich okresów umiarkowanego stresu suszy w sezonie uprawy	35-35-35-50
Fasola	Kwitnienie, rozwój strąków (od kwitnienia do zbioru)	40-40-40-40
Cebula, sucha	Tworzenie pędu spichrzowego.	40-30-30-30

OKRESY KRYTYCZNE STRESU WODNEGO DLA ROŚLIN

Roślina	Okres krytyczny	Dopuszczalne wyczerpanie wody dostępnej (w%)
Warzywa (gł. korzeni < 60cm)	Kontrolowany dostępnością wody dla roślin.	35-30-30-35
Warzywa (gł. korzeni > 60cm)	Kontrolowany dostępnością wody dla roślin.	35-40-40-40
Rośliny łąkowe (trawy, motylkowe)	Rozwój wegetatywny do kłoszenia	40-50-50-50
Drzewa owocowe	Kwitnienie i zawiązywanie owoców, okres wzrostu i powiększania owoców oraz dwa tygodnie przed zbiorem (szczególnie pestkowe)	50-50-50-50
Winogrono	Od kwitnienia do zbioru	40-40-40-50
Krzewy owocowe (żurawina, borówka)	Od kwitnienia do zbioru	40-50-40-40

Ujęcia wody do nawadniania - przykłady

Ujęcia wód podziemnych
- Studnia

Ujęcia wód powierzchniowych

- Zbiornik infiltracyjny sztuczny
- Zbiornik naturalny (staw, jezioro, mała budowla na rowie melioracyjnym)

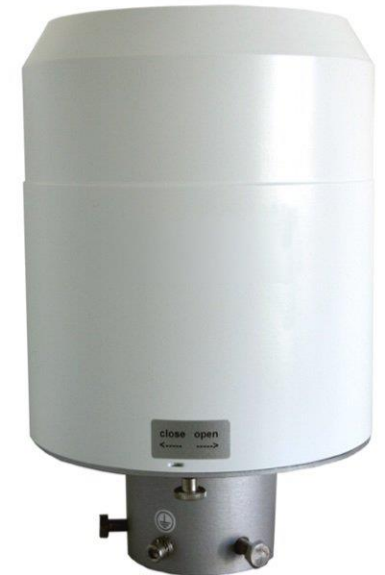
URZĄDZENIA WSPOMAGAJĄCE PODEJMOWANIE DECYZJI W SKALI GOSPODARSTWA

Deszczomierz plastikowy

Deszczomierz Hellmanna

Deszczomierz automatyczny

URZĄDZENIA WSPOMAGAJĄCE PODEJMOWANIE DECYZJI W SKALI GOSPODARSTWA

Tensjometr

Czujniki wilgotności
gleby

Sonda Theta Probe

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Agencja Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

**„Innowacyjny system monitoringu i prognozowania agrometeorologicznego oraz operacyjnego planowania nawodnień
w gospodarstwach rolnych na Kujawach”**

Minikowo, 14 czerwca 2022